

Interculturele ontmoeting en mythe

Marc Colpaert, *Tot waar de beide zeeën samenkomen. Verbeelding, een sleutel tot intercultureel opvoeden* (met dvd i.s.m. Laurent Van Lancker), Heverlee, LannooCampus, 2007, 159 p.

Een project van CANON Cultuurcel van het ministerie van Onderwijs en van de organisatie Kleur Bekennen bracht leraren en opvoedkundigen samen om na te denken over het verband tussen interculturaliteit en het muzische. Het vormde de aanleiding tot deze publicatie en leverde ook een heleboel materiaal in de vorm van verhalen en getuigenissen van leraren. Het leidmotief van dit boek is dat de interculturele dialoog niet alleen in de taal van de logos, de rede, kan plaatsvinden, maar dat die ook de taal van de mythos of de verbeelding nodig heeft.

Dat wordt uitgewerkt in verschillende variaties. De auteur vertrekt van een schets van de weg die hij zelf heeft afgelegd en die hem wegvoert van de "je pense donc je suis-blik". Hij volgt een weg waarop ervaringen met anderen, en in het bijzonder met mensen uit andere culturen, het belang van verbondenheid op de voorgrond hebben gebracht. Colpaert gaat te rade bij denkers die de ervaring van de confrontatie met de ander duiden: Martin Buber, Emmanuel Levinas, Ivan Boszormenyi-Nagy en Jacques Lacan. Zij sterken hem in de overtuiging dat de dialoog tussen culturen en levensbeschouwingen niet vertrekt vanuit argumentatie en redenering. Het is het mythische spreken dat verbindt, dat toegang geeft tot het wezen van het relationele. Gesprekken met Cyrille Vael, van de abdij van Chevetogne, met de schrijver Kader Abdolah, met de Pakistaanse psychologe Durre Ahmad en de Tunesisch-Vlaamse theatermaker Chokri Ben Chikha gaan over rituelen en symbolen, over reizen en dromen, over

de figuur van Maria/Marjam en het feminisme, over identiteit en de houding van de culturele elite tegenover diversiteit. De eerste drie gesprekken zijn gefilmd en een dvd hiervan vergezelt het boek. Het pleidooi voor symboliek en verbeelding, en voor doorleefde mythen en rituelen, brengen Colpaert als vanzelfsprekend bij religie. Vandaag is het in het bijzonder belangrijk om de Koran te begrijpen. We moeten ons daarbij hoeden voor een letterlijke lezing, de verzen zijn multi-interpretabel en Colpaert wil iets van de complexiteit en de schoonheid ervan laten zien aan de hand van de bespreking van een soera waaraan ook de titel van het boek ontleend is. "Waar beide zeeën elkaar ontmoeten" verwijst naar de mystieke bron van het leven, de plaats waar de zee van het leven en de zee van de dood samenkomen. Die plaats is ons hart.

Het resultaat van deze omzwervingen is een mooi uitgegeven boek met dvd, dat uitvoerig put uit literaire bronnen en verschillende levensbeschouwelijke tradities. De fundamentele intuïtie klopt: de verbeelding heeft een belangrijke rol te spelen in de interculturele ontmoeting en moet ook in het onderwijs en in de opvoeding wellicht meer aan bod komen. Het klopt ook dat deze boodschap om een ander betoog vraagt dan een zakelijke of theoretische uiteenzetting. Toch blijft de lezer zitten met de vraag: wat is dit voor een boek? Er worden herhaaldelijk aanzetten tot analyse gegeven, maar die zijn onbevredigend. De verwijzingen naar verschillende denkers blijven enigszins gratuit, te algemeen om de inzet van hun denken recht te doen en vooral: om te denken waar het hier om gaat. De interculturele ontmoeting wordt hier sterk gemystificeerd, maar heeft vandaag misschien toch meer baat bij heldere onderscheidingen. De auteur erkent wel dat mythos en logos niet zonder elkaar kunnen, maar de logos komt er wat bekaaid van af, temeer daar de auteur ons niet alleen wil meenemen

op een verleidelijke, literaire weg, maar ons ook wil overtuigen van het belang van de mythos. Het fundamentalisme neemt de mythos voor logos, zo stelt hij. Over Hitler zegt hij dat die het mythische spreken heeft misbruikt. Maar wat bepaalt wannéér er sprake is van misbruik? Veel ideeën en tradities komen ter sprake, maar er is geen analyse die aangeeft hoe je ze samen kunt denken en waar ze uiteenlopen. Het boek veralgemeent, bijvoorbeeld wanneer het gaat over hét Westen, dé Verlichting,... Zo blijft het – in weerwil van de goede bedoelingen – zelf soms steken in een wij-zij-tegenstelling

en blijft de ander teveel een imaginaire ander, waarop wij onze voorstellingen projecteren van wat we allemaal graag gecorrigeerd zouden zien aan onze eigen traditie. De ontmoeting met andere culturen is inderdaad niet zozeer een zaak van argumenten en redeneringen. Maar de nadruk op de verbeelding mag niet doen vergeten dat er ook meer gewone ontmoetingen voor nodig zijn met concrete anderen in de praktijk van het dagelijkse samenleven, met alle moeilijkheden die daarbij oren.

Gertrude Schellens

Meer met minder

Paul Gerbrands e.a., *Tien miljoen mensen als duurzame bevolkingsomvang*, Damon Budel, 2006, 124 pp., ISBN 90 5573 719 4.

De Nederlandse Stichting De Club Van Tien Miljoen (CVTM) is één van de weinige West-Europese organisaties die 'overbevolking' opnieuw op de politieke agenda proberen te krijgen. Met een jaarlijkse mondiale aangroei van meer dan 70 miljoen mensen evolueert de wereldbevolking van de huidige 6,6 miljard naar een geschatte 9 miljard tegen het jaar 2050. Dat legt een enorme druk op maatschappijen en ecosystemen, en resulteert in een verdere drastische daling van de biodiversiteit en een verhoogd risico op schaarste aan water, voedsel, grond en energie. Met een bevolking van meer dan 16 miljoen mensen of 484 inwoners per km² is Nederland één van de dichtstbevolkte regio's ter wereld. De CVTM stelt terecht dat overbevolking niet alleen een probleem is van de arme landen en pleit voor een daling van de Nederlandse bevolking naar maximum 10 miljoen inwoners.

Tien miljoen mensen, het vierde en meest recente boek van CVTM, heeft als grote verdienste het heikele thema van de

overbevolking uit de taboesfeer te halen. De milieubeweging moet deze problematiek durven aankaarten, anders blijft het vechten tegen de bierkaai. Indien de bevolking blijft stijgen, zal het steeds lastiger worden om via milieuvriendelijke technologie of een vermindering van de materiële consumptie de ecologische voetafdruk van de mens te laten dalen tot onder het duurzame niveau. "Voor het terugdringen van de bevolkingsgroei wereldwijd staan twee wegen open: die van vrijwillige geboortebeperving of de traditionele weg van ziekten, hongersnood, oorlogen en genocide. Het eerste verdient uit ethisch oogpunt uiteraard de voorkeur." (p.30)

Tien auteurs van verschillende strekking – economen, historici, psychologen, een bosecoloog en een theoloog – bespreken elk vanuit hun achtergrond het probleem van overbevolking. Deze aanpak laat toe om op een brede manier tegen het probleem aan te kijken, maar geeft minder plaats voor diepgravende analyse. Men zich afvragen of de aanpak soms niet te oppervlakkig is. Zo wordt er komaf gemaakt met het christendom en vooral de islam als zijnde "een totalitair stelsel [...] mijlenver verwijderd van een individualistisch en verlicht of tolerant denken." (p.18) (Al is het wel duidelijk